

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
**МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО**

Випуск 27

Частина 2

Ужгород-2019

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Головний редактор:** **Пойда-Носик Ніна Никифорівна** – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
- Відповідальний секретар:** **Дроздовський Ярослав Петрович** – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
- Члени редколегії:**
- Брензович Катерина Степанівна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
 - Верхоглядова Наталія Ігорівна** – доктор економічних наук, професор, академік АЕН України, директор навчально-наукового інституту менеджменту, економіки та фінансів ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»
 - Газуда Михайло Васильович** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
 - Король Марина Михайлівна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
 - Кушнір Наталія Олексіївна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету
 - Лещук Галина Василівна** – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і аудиту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
 - Палінчак Микола Михайлович** – доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
 - Приходько Володимир Панасович** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
 - Слава Світлана Степанівна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
 - Химинець Василь Васильович** – доктор економічних наук, завідувач відділу досліджень Західного регіону в місті Ужгороді центру регіональних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень
 - Цалан Мирослава Іванівна** – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
 - Гайек О.** – доктор економічних наук, професор факультету управління та економічних досліджень, Вища школа Ягеллонська в м. Торун (Чехія)
 - Ліпкава Л.** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Братиславського економічного університету (Словаччина)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus

Науковий вісник Ужгородського національного університету.
Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»
включено до переліку наукових фахових видань України з економіки
на підставі Наказ МОН України від 21 грудня 2015 року № 1328.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»
на підставі Протоколу № 8 від 17 вересня 2019 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 21015-10815Р,
видане Державною реєстраційною службою України 29.09.2014 р.

ЗМІСТ

Науменко Н. Ю. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ АСИМЕТРІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ.....	7
Оверчук В. А. ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	15
Окорський В. П. ІНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА ВОДОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ЯК ОСНОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕСПУБЛІКИ ТАДЖИКИСТАН.....	19
Панасюк В. М. ПЕРСОНАЛ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ І УПРАВЛІННЯ.....	24
Писаренко С. В., Іванько М. В., Грицаєнко М. О. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ АДАПТАЦІЙНИХ ЗМІН.....	29
Познякова О. О. АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СФЕРИ ПОСЛУГ.....	35
Поліщук О. А., Поліщук О. Т. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	40
Приймакова Ю. А. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОНФЛІКТ».....	44
Пчелинська Г. В. ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	48
Самойлик Ю. В., Малиш Я. О., Петрушко К. О. ТЕНДЕНЦІЇ ТА МІСЦЕ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	53
Степанова Д. С., Яременко А. М. РОЗРОБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	62
Степасюк Л. М. ВИРОБНИЦТВО СВИНИНИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	67
Сухоруков А. І. ЕВОЛЮЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	72
Томчук О. Ф. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	76
Чернобай Л. І., Дуляба Н. І., Лазарович О. І. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТУ НА ПРИКЛАДІ СТАРОСАМБІРСЬКОГО РОДОВИЩА НГВУ «БОРИСЛАВНАФТОГАЗ».....	84
Чмерук Г. Г. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК ОКРЕМИЙ СЕКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ.....	92

Шаповал О. А., Таранічев С. Л. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	97
Шевченко А. В., Табачук Н. О. СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	101
Шедяков В. Е. ПОНИМАНИЕ ТРАНСФОРМАЦИЙ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ.....	107
Шинкар В. А., Рошко С. М. ЄВРОПЕЙСЬКА ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	112
Юдіна О. І. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	118
Юдіна С. В., Злобіна К. С. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	123

CONTENTS

Naumenko Nataliia THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO INFORMATION SITUATION AND INFORMATION ASYMMETRY IN ECONOMIC SPACE.....	7
Overchuk Viktoria TRANSFORMATION OF THE REHABILITATION SYSTEM AND THE EMPLOYMENT OF PERSONS WITH DISABILITY IN UKRAINE AS AN INTEGRAL COMPONENT OF SOCIAL POLICY REFORM.....	15
Okorskyi Vitalii INSTITUTIONAL REFORM OF WATER MANAGEMENT AS A BASIS FOR DECENTRALIZATION OF ECONOMY IN REPUBLIC OF TAJIKISTAN.....	19
Panasyuk Valentyna PERSONNEL OF FINANCIAL INSTITUTION AS AN OBJECT OF ANALYSIS AND MANAGEMENT.....	24
Pysarenko Svitlana, Ivan'ko Maryna, Gritsaenko Maria STRATEGIC MANAGEMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISE'S POTENTIAL DEVELOPMENT UNDER THE CONDITIONS OF ADAPTATION CHANGE.....	29
Poznyakova Oksana ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE IN STRATEGIC DEPARTMENT ABOUT COMPETITIVENESS OF SERVICES.....	35
Polishchuk Oleksandr, Polishchuk Olena INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE REGION IN CONDITIONS OF FINANCIAL DECENTRALIZATION.....	40
Pryimakova Yuliia STRUCTURE-FUNCTIONAL AND ORGANIZATIONAL MANAGEMENT ASPECTS DETERMINING THE ESSENCE CONFLICT.....	44
Pchelynska Hanna CONCEPTUAL-CATEGORICAL BASES OF ENTERPRISE EXPENDITURE MANAGEMENT.....	48
Samoilyk Iuliia, Malysh Yana, Petrushko Karina TRENDS AND PLACES OF THE AGRICULTURAL MARKET OF UKRAINE IN GLOBAL ENVIRONMENT.....	53
Stepanova Daria, Yaremenko Anna DEVELOPMENT OF A FINANCIAL STRATEGY TO STABILIZE THE FINANCIAL POSITION OF THE ENTERPRISE.....	62
Stepasiuk Liudmyla PORK PRODUCTION IN UKRAINE: THE CHALLENGES OF TODAY.....	67
Sukhorukov Arkadii EVOLUTIONARY FEATURES OF NATIONAL ECONOMY.....	72
Tomchuk Olena METHODICAL ASPECTS OF ANALYSIS OF THE DEBT CAPITAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES.....	76
Chernobay Liana, Duliaba Nataliia, Lazarovych Ostap COMPLEX APPROACH TO EVALUATION OF THE EFFICIENCY OF INNOVATION PROJECT.....	84

Chmeruk Halyna DIGITAL ECONOMY AS A SEPARATE SECTOR OF THE NATIONAL ECONOMY OF THE STATE.....	92
Shapoval Olena, Taranichev Stanislav THEORETICAL ASPECTS OF MANAGEMENT OF PERSONNEL POLICY OF THE ENTERPRISE.....	97
Shevchenko Anna, Tabachuk Natalia THE CURRENT STATE OF THE DAIRY MARKET AND ITS QUALITY ASSURANCE IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION.....	101
Shedyakov Vladimir UNDERSTANDING TRANSFORMATIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS AS A FACTOR OF EFFECTIVE USING OF STRATEGIC PROCESSES.....	107
Shynkar Victor, Roshko Svitlana EUROPEAN TRANSFORMATION OF UKRAINE TO THE EUROPEAN UNION.....	112
Judina Olena METHODICAL BASIS OF TARGET MANAGEMENT OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE HOTEL AND RESTAURANT ENTERPRISE.....	118
Yudina Svetlana, Zlobina Kateryna THEORETICAL AND METHODICAL APPROACHES TO STRATEGIC PLANNING AT ENTERPRISE.....	123

Оверчук В. А.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології*

Донецького національного університету імені Василя Стуса

Overchuk Viktoria

*Candidate of Psychological Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Psychology
of Vasyl' Stus Donetsk National University*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. У статті запропоновано розглядати систему реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю як підсистему соціальної політики держави. Залежно від функціональної спрямованості у ній доцільно виділити підсистеми реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю. Завдання підсистеми реабілітації визначені в українському законодавстві, тоді як підсистеми працевлаштування осіб з інвалідністю окремо не встановлені. З огляду на необхідність удосконалення системи реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні проаналізовано ключові характеристики її можливої трансформації за різними класифікаційними ознаками. Охарактеризовано суб'єктний аспект необхідної трансформації із групуванням суб'єктів системи реабілітації та працевлаштуванням осіб з інвалідністю за їх роллю у цьому процесі.

Ключові слова: реабілітація осіб з інвалідністю, працевлаштування осіб з інвалідністю, система, трансформація, види трансформацій, суб'єкти трансформацій.

Вступ та постановка проблеми. Діяльність держави щодо реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні формально містить більшість інструментів, застосовуваних у світі. Однак чимало критики лунає щодо дієвості використовуваних елементів соціальної політики у цій сфері, зокрема це стосується квотування робочих місць, стимулювання діяльності підприємств громадських організацій осіб з інвалідністю, надання пільг на працевлаштування. Разом із низькою результативністю складових хотілось би відзначити відсутність комплексності в управлінській діяльності держави у сфері реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, зазначені вище, є цікавими для дослідників результативності та ефективності соціальної політики держави. Крім того, діяльність держави щодо дотримання прав осіб з інвалідністю становить окремий напрям наукових досліджень. Водночас розгляд питань реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю за системного підходу частково представляють І.С. Верховод [1], Г.В. Гаврюшенко [2], Г.Г. Казарян [3].

Зазначені вище напрями наукових досліджень є цікавими щодо відображення діяльності держави стосовно реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю як системи, що потребує реформування задля підвищення її результативності.

Метою статті є з'ясування характеристик трансформації системи реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю на основі аналізу наявних елементів системи та результатів її функціонування.

Результати дослідження. Однією з характеристик будь-яких систем є її належність до системи вищого рівня, а також виділення у її складі систем нижчого рівня. Система реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю (далі – СРПОІ) є елементом системи вищого рівня, тобто соціальної політики держави як системи, що об'єднує діяльність держави та інших суб'єктів задля досягнення

соціальних цілей, зокрема соціального захисту незахищених верств населення та сприяння зайнятості. Виділення ж у складі СРПОІ окремих підсистем залежить від вибраного підходу до її структурування.

Залежно від функціональної спрямованості СРПОІ складається з двох підсистем, а саме системи реабілітації осіб з інвалідністю та системи працевлаштування осіб з інвалідністю. Зазначені складові є окремими самодостатніми системами, водночас вони перебувають у тісному взаємозв'язку. Важливо зауважити, що саме від якості цього зв'язку залежить ефективність роботи всієї СРПОІ.

На рис. 2 наведено структуру СРПОІ відповідно до функціональних напрямів, що передбачені у законодавстві, а саме у Законі України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» [4]. Щодо працевлаштування осіб з інвалідністю, то законодавством чітко не визначено напрями діяльності у цій сфері. Так, у Законі України «Про зайнятість населення» [5] розглядаються лише окремі особливості забезпечення зайнятості осіб з інвалідністю.

Незважаючи на особливості соціально-економічних систем, до них застосовуються загальні положення теорії систем, зокрема ті, що стосуються їх трансформацій.

Під процесом трансформації розуміють перетворення, зміну виду, форми, змісту, властивостей чогось [6]. Економічні трансформації пропонують розуміти як перетворення, зміну виду, форми, змісту, властивостей одного чи декількох визначених елементів економічної системи чи всієї системи загалом [6].

Варто звернути увагу на неточність формулювання, що пропонується, адже перетворення чи зміна вже є процесом, тобто недоречно говорити про процес трансформації.

Під трансформацією економічних систем також розуміють безперервний процес прогресивного перетворення, видозміни систем, причиною якого є зміна структурних елементів усіх рівнів (мікро-, мезо-, макро-, мега-), їх

Рис. 1. СРПОІ як підсистема соціальної політики держави

Джерело: розроблено автором

Рис. 2. Структура СРПОІ відповідно до функціональних напрямів

Джерело: побудовано автором на основі джерела [4]

взаємозв'язків та взаємопроникнень, оскільки такий розвиток є єдиним процесом [7].

До трансформацій соціально-економічної системи відносять явище, подію, які мають форму управлінських чи політичних рішень, які можуть привести до виникнення деформацій системи, здатних трансформувати її за певних умов. За такого підходу до системи реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю під трансформацією пропонуємо розуміти управлінське рішення про необхідність удосконалення СРПОІ, розроблення коригуючих заходів та їх вжиття. Усі трансформації мають різні характеристики, можливі варіанти класифікації яких наведено в табл. 1.

Зазначена класифікація трансформацій економічних систем, на нашу думку, дає змогу встановити важливі

аспекти трансформації СРПОІ, які мають бути враховані для забезпечення її ефективності, а також сформувати «дорожню карту» такої зміни.

1) Необхідна трансформація СРПОІ належить до локального рівня та зорієнтована на зміну окремих сфер економіки (ринку праці) й соціальної політики (реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю).

2) Реформування СРПОІ є завданням держави загалом, яка за рахунок цього має досягти підвищення ефективності власної політики у сфері реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю, тому ця трансформація класифікується як примусово-цілеспрямована.

3) Оскільки зміни, про які йдеться, пов'язані зі зміною державних механізмів реалізації реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю, то можна говорити про детермінованість необхідної трансформації.

4) Зміни у СРПОІ повинні реалізовуватися на офіційному рівні державними та недержавними установами, які мають владу для примушування виконання запропонованих реформ. У подальшому це може змінити відносини також на неформальному рівні.

5) Ситуація з реабілітацією та працевлаштуванням осіб з інвалідністю в Україні є складною, однак не можна розглядати необхідну трансформацію як кризово-гостру форму.

6) На нашу думку, як основні рушійні сили, що зумовлюють необхідність перетворень, варто розглядати внутрішні фактори, генеровані необхідністю задоволення потреб ринку праці у робочій силі та прагненні соціальної групи до реалізації свого трудового потенціалу.

Для характеристики трансформацій економічних систем у роботі [8, с. 10] запропоновано враховувати суб'єктно-об'єктний зміст економічної системи. Запропоноване автором трактування об'єктного аспекту не може бути спроектоване на СРПОІ, оскільки не враховує соціальну компоненту цієї системи.

При цьому суб'єктний аспект розглядається через поділ суб'єктів на носіїв інтересів та рушійних сил трансформації. З огляду на це виділено такі групи суб'єктів:

- 1) ті, що ініціюють трансформаційні процеси;
- 2) ті, що беруть участь в організаційній та інноваційно-підприємницькій діяльності;
- 3) ті, що формують соціальне середовище щодо вектору трансформації.

Виокремлення таких типів суб'єктів пропонуємо спроектувати на СРПОІ. До першої групи, тобто групи ініціаторів трансформацій, можуть належати органи державної влади, функціями яких є забезпечення реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю, зокрема відділи обласних адміністрацій, територіальних громад. Однак найбільш логічними є розроблення та ініціювання

Класифікація економічних трансформацій

Ознака класифікації	Види		
Рівень трансформації	глобального рівня		
	локального рівня	окремих економічних систем	класичного типу
		окремих сфер економіки	
Характер виникнення	вільно-спонтанні		
	примусово-цілеспрямовані		
Наявність причинної визначеності	детерміновані		
	недетерміновані		
Формальність економічних трансформацій	формальні (легальні)		
	неформальні		
Темп економічних трансформацій	спокійно-стабільна форма		
	кризово-гостра форма		
Спрямованість факторів економічних трансформацій	екзогенні фактори	з боку інших відмінних систем	
		з боку інших подібних систем	
	ендогенні фактори	необхідність задоволення потреб	
		збої в роботі системи	поверхневі

Джерело: побудовано автором на основі джерела [6]

змін Фондом соціального захисту інвалідів. Однак інертність цієї структури, що має місце та відображається навіть у нехтуванні рекомендаціями міжнародних організацій щодо використання терміна «інвалід», ставить під сумнів можливості таких ініціатив. Отже, діяльність Міністерства соціальної політики України, до якого ФСЗІ належить, також не дає надій на ініціювання бажаних трансформацій.

Іншим варіантом є генерування змін від зацікавлених осіб та їх представників, тобто осіб з інвалідністю, точніше, їх громадських організацій. В Україні формально забезпечені всі можливості для залучення громадських організацій осіб з інвалідністю до розроблення та прийняття рішень щодо соціального захисту осіб з інвалідністю. Однак найчастіше ініціативи громадських організацій обмежуються резолюцією з пропозиціями раз на рік.

Як ще одного суб'єкта, а саме ініціатора змін у соціальній політиці щодо реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю, пропонуємо розглядати міжнародні організації, що безпосередньо займаються захистом прав осіб з інвалідністю. Лише виконання приписів та рекомендацій цих організацій спонукає до розроблення програмних документів, планів заходів їх реалізації в Україні.

Щодо СРПОІ, то до другої групи пропонуємо віднести всіх суб'єктів, що забезпечують реалізацію трансформацій шляхом безпосередньої участі у системі. До них віднесемо ФСЗІ, Державну службу зайнятості, Державну службу з питань праці, медико-соціальні експертні комісії, заклади реабілітації, освітні заклади. Усі ці суб'єкти виконують свою частину завдань для забезпечення діяльності СРПОІ, отже, є безпосередніми учасниками потен-

ційних трансформацій. Звертаємо увагу на те, що успішність змін є можливою тільки за наявності чіткого плану із зазначенням місця й завдань кожного учасника в процесі реформування.

До третьої групи трансформації СРПОІ пропонуємо віднести саме суспільство, що також має зазнати відчутних змін. Це стосується формування позитивного ставлення до осіб з інвалідністю серед населення, спонукання до сприяння їх як повноправних членів суспільства, що мають право на самовираження та потребують допомоги в певних аспектах своєї життєдіяльності. Ключовим, на нашу думку, є усвідомлення суспільством можливості кожного його члена опинитися у складних життєвих обставинах. Варто наголосити на тому, що окремим напрямом є робота з роботодавцями, а саме побудова у них розуміння того, що особи з інвалідністю мають невикористаний трудовий потенціал, який може суттєво доповнити українському суспільству в період істотного дефіциту трудових ресурсів. Отже, до третьої групи суб'єктів віднесемо всі суспільні групи, що формують ставлення до осіб з інвалідністю, впливають на можливості їх реабілітації та працевлаштування.

Висновки. Діяльність держави у сфері реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю є складною системою з великою кількістю взаємопов'язаних елементів, що є підсистемами. Це дає змогу комплексно оцінювати результати її функціонування та визначати перспективу можливих перетворень. СРПОІ як соціально-економічна система потребує перетворень, що мають відповідні характеристики. Крім того, у фактичній та потенційній трансформації задіяні всі суб'єкти, однак кожен із них має власні завдання й справляє різний вплив на процес.

Список використаних джерел:

1. Верховод І.С. Система соціально-професійної реабілітації та працевлаштування інвалідів в Україні : автореф. дис. : спец. 08.00.07. Донецьк, 2008. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2008/08vispiu.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1 (дата звернення: 25.09.2019).
2. Гаврушенко Г.В. Удосконалення системи професійної реабілітації інвалідів в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.07. Київ, 2011. URL: <http://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.03/2011/Gavrushenko.doc> (дата звернення: 25.09.2019).
3. Казарян Г.Г. Передумови формування системи соціально-економічного забезпечення осіб з інвалідністю. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6582> (дата звернення: 25.09.2019).

4. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 6 жовтня 2005 р. № 2961-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (дата звернення: 23.09.2019).
5. Про зайнятість населення : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 23.09.2019).
6. Лисеній Е.В. Формы экономических трансформаций. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2011. № 961. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhE_2011_961_9.pdf (дата звернення: 23.09.2019).
7. Степанова С.В., Толстогузов О.В. Трансформация региональной социально-экономической системы: концептуальная модель. *Труды Карельского научного центра РАН*. 2013. № 5. С. 12–21.
8. Стеблякова Л.П. Трансформация экономических систем: теория и практика : автореф. дисс. ... докт. экон. наук : спец. 08.00.01. Москва, 2010. URL: <http://www.kstu.kz/wp-content/uploads/2012/12/SteblyakovaLP.pdf> (дата звернення: 23.09.2019).

References:

1. Verkhovod I.S. (2008) Systema socialjno-profesijnoji rehabilitaciji ta pracevlashtuvannja invalidiv v Ukraini [System of social and vocational rehabilitation and employment of disabled people in Ukraine] (PhD Thesis) Donetsk. Available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2008/08vispiu.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1 (accessed: 23 September 2019).
2. Ghavrjushenko Gh.V. (2011). Udoskonalennja systemy profesijnoji rehabilitaciji invalidiv v Ukraini [Improvement of the system of vocational rehabilitation of disabled people in Ukraine] (PhD Thesis) Kyjiv. Available at: <http://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.03/2011/Gavrushenko.doc> (accessed: 23 September 2019).
3. Kazarjan Gh.Gh. (2018). Peredumovy formuvannja systemy socialjno-ekonomichnogho zabezpechennja osib z invalidnistju [Prerequisites for the formation of a system of socio-economic support for persons with disabilities]. *Efektivna ekonomika* [An efficient economy], no. 10. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6582> (accessed: 23 September 2019).
4. Verkhovna Rada Ukrainy (2005). Pro rehabilitaciju osib z invalidnistju v Ukraini [On the rehabilitation of Ukraine in Ukraine] : the Law of Ukraine on October 6, 2005 No. 2961-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (accessed: 23 September 2019).
5. Verkhovna Rada Ukrainy (2012). Pro zajnjatistj naselennja [About the population] : the Law of Ukraine on July 05, 2012 No. 5067-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (accessed: 23 September 2019).
6. Lysenyj E.V. (2011) Formy ekonomycheskykh transformacij [Forms of economic transformations]. *Visnyk Kharkiv'skogoho nacional'nogho universytetu imeni V.N. Karazina* [Bulletin of the VN Kharkiv National University], no. 961. Available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhE_2011_961_9.pdf (accessed: 23 September 2019).
7. Stepanova S.V., Tolstoguzov O.V. (2013) Transformatsiya regional'noy sotsial'no- ekonomicheskoy sistemy: kontseptual'naya model'. [Transformation of regional socio-economic systems: a conceptual model]. *Trudy Karel'skogo nauchnogo tsentra RAN*. [Proceedings of the Karelian Scientific Center of the Russian Academy of Sciences], no. 5, pp. 12–21.
8. Steblyakova L.P. Transformatsiya ekonomicheskikh sistem: teoriya i praktika [Transformation of Economic Systems: Theory and Practice] (PhD Thesis). Moskva. Available at: <http://www.kstu.kz/wp-content/uploads/2012/12/SteblyakovaLP.pdf> (accessed: 23 September 2019).

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ І ТРУДОУСТРОЙСТВА ЛІЦ З ІНВАЛІДНОСТЮ В УКРАЇНІ ЯК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА

Аннотация. В статье предложено рассматривать систему реабилитации и трудоустройства лиц с инвалидностью как подсистему социальной политики государства. В зависимости от функциональной направленности в ней целесообразно выделить подсистемы реабилитации и трудоустройства лиц с инвалидностью. Задания подсистемы реабилитации определены в украинском законодательстве, тогда как подсистемы трудоустройства лиц с инвалидностью отдельно не установлены. С учетом необходимости совершенствования системы реабилитации и трудоустройства лиц с инвалидностью в Украине проанализированы ключевые характеристики ее возможной трансформации по различным классификационным признакам. Охарактеризован субъектный аспект необходимой трансформации с группированием субъектов системы реабилитации и трудоустройством лиц с инвалидностью по их роли в этом процессе.

Ключевые слова: реабилитация лиц с инвалидностью, трудоустройство лиц с инвалидностью, система, трансформация, виды трансформаций, субъекты трансформаций.

TRANSFORMATION OF THE REHABILITATION SYSTEM AND THE EMPLOYMENT OF PERSONS WITH DISABILITY IN UKRAINE AS AN INTEGRAL COMPONENT OF SOCIAL POLICY REFORM

Summary. To help socially disadvantaged people, including those with disabilities, the world community has developed a wide variety of measures and means in recent decades, enshrining them in relevant regulatory documents. Most states take them into account in shaping the social policy of the state, which includes ensuring the rights of persons with disabilities and promoting the employment of the entire population and its individual categories. In particular, the legislation of the Ukrainian state contains virtually all of the common methods and tools for ensuring the rights of persons with disabilities, including work. The issue of rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine is regulated by a separate law and, therefore, it sets out in detail the functional areas of activity of the actors involved in this field, including vocational and labor rehabilitation. The issue of employment of persons with disabilities is not regulated separately, but is partially covered in narrowly regulated regulations. However, the practical results from the implementation of activities to provide persons with disabilities with the necessary means of rehabilitation and employment activities are insufficient. This proves the need to reform the system of rehabilitation and employment of persons with disabilities. Since the system of rehabilitation and employment of persons with disabilities is socio-economic in nature, it will have relevant characteristics during the transformation. Establishing such features is necessary

to build a roadmap for the necessary changes, with the definition of key parameters. In addition, the most important characteristics of socio-economic transformation are its subjective side. According to the essence of any transformation, the entities involved in it can be divided into groups depending on their role in the process. Understanding these groups makes it possible to develop an action plan to ensure the effectiveness of transformation, taking into account the tasks of each of the entities in the rehabilitation and employment system for persons with disabilities.

Key words: rehabilitation of persons with disabilities, employment of persons with disabilities, system, transformation, types of transformations, subjects of transformations.

УДК 556.18:339.97(575.3)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-25>

Окорський В. П.

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Національного університету
водного господарства та природокористування*

Okorskyi Vitalii

*PhD in Technical Sciences,
Associate-professor Management department
National University of Water and Environmental Engineering*

ІНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА ВОДОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ЯК ОСНОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕСПУБЛІКИ ТАДЖИКИСТАН

Анотація. В результаті проведених досліджень встановлено основні проблеми чинної системи територіально-галузевого принципу управління водогосподарським комплексом Республіки Таджикистан, яка є надзвичайно важливою галуззю економіки держави. Інституційна реформа є головною складовою частиною реформи водного господарства й передбачає практичну реалізацію моделі інтегрованого управління водними ресурсами як ефективної форми взаємодії органів державної влади, місцевих територіальних громад та підприємницьких структур, а також реалізацію принципів сталого розвитку територій на засадах раціонального водокористування й збереження екологічної рівноваги. Планування науково обґрунтованого розподілу води й розвитку водних ресурсів можна забезпечити лише в межах природного водного басейну, оскільки всі дії, які проводяться у верхоріччях, безпосередньо впливають на доступність та якість води в низинах річок. Басейн річки – це територія, в межах якої формується стік води, що пов'язаний з іншими водотоками у верхоріччях і низинах та межує з ними, тому він є найкращим індикатором управління водними ресурсами. У зв'язку з цим запровадження басейнового управління водними ресурсами, що є складовою частиною інтегрованого управління, визнано одним з головних принципів реформи водогосподарської галузі економіки Республіки Таджикистан.

Ключові слова: інституційна реформа, водогосподарський комплекс, інтегроване управління, басейнове управління, децентралізація, сталий розвиток, модель управління.

Вступ та постановка проблеми. Республіка Таджикистан, займаючи лише 11% території Центральної Азії, забезпечує формування більше 65% водних ресурсів регіону.

У середній за водозабезпеченістю рік на території країни формується 115 км³ річкового стоку. З усього стоку поверхневих вод, який формується на території Республіки Таджикистан (РТ), споживається лише 18%, або 11,3% обсягу стоку басейна Аральського моря [1].

Генеральним напрямом використання потужного потенціалу водних ресурсів Таджикистану є гідроенергетика, адже потенційні гідроресурси Республіки оцінюються майже у 600 млрд. кВт. год, з яких не менше 300 млрд. кВт. Год. є економічно високоефективними для освоєння. Нині фактично використовується тільки 3% цього потенціалу [2].

Сільськогосподарське зрошувальне землеробство має надзвичайно велике значення для забезпечення продовольчої безпеки країни та створення робочих місць у сільській місцевості. Близько 80% сільськогосподарської продукції забезпечується за рахунок земель, що зрошуються. Загальний обсяг води, яка забирається з усіх дже-

рел для зрошення, в середньому становить 8–10 км³ за рік, при цьому майже 4,5 км³ (близько 50%) відводяться в поверхневі водойми, річки та озера у вигляді колекторно-дренажних та інших скидних вод [3].

Нині Таджикистану виділені для можливого використання водні ресурси обсягом 14,29 км³ на рік. Цікаво відзначити, що у 60-х роках ХХ століття загальний обсяг водокористування в Республіці становив 8 км³. Отже, за останні 50–60 років водоспоживання в Таджикистані зросло на 40% [4].

Істотної шкоди раціональному водокористуванню та охороні водного середовища завдає територіально-галузевий принцип управління водними ресурсами. У зв'язку з тривалим домінуванням командно-адміністративної системи управління господарською діяльністю відповідні міністерства й відомства є фактичними власниками водних ресурсів. Внаслідок цього суспільство часто позбавлене можливості протистояти тиску вузьковідомчих інтересів щодо їх використання.

Галузевий підхід наклав відбиток також на організаційні особливості сформованої системи управління вод-

Науковий журнал

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО**

Випуск 27

Частина 2

Коректура • *авторська*

Комп'ютерна верстка • *Удовиченко В. О.*

*Засновник видання – Факультет міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Заснований у 2014 році. Виходить 6 разів на рік.

Адреса редакції:

88000, Україна, м. Ужгород, вул. Університетська 14, каб. 510

Факультет міжнародних економічних відносин,

Ужгородський національний університет

Телефон редакції: +38 (097) 085 34 95

Електронна пошта редакції: editor@visnyk-econom.uzhnu.uz.ua

Сторінка наукового журналу: www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua

Формат 64x84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 14,88.

Підписано до друку 30.09.2019 р. Замов. № 1019/223. Наклад 100 прим.

Видавець: Видавничий дім «Гельветика»

м. Херсон, вул. Паровозна 46-а

E-mail: mailbox@helvetica.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6424 від 04.10.2018 р.